

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 56

December 2008
ISSN 1103-4165

www.elinwagner.se

Kvinnors frihet

var i år temat för Elin Wägner-sällskapets sedvanliga höstseminarium på St. Sigfrids folkhögskola utanför Växjö. Boel Hackman inledde med att analysera *Pennskaftet*, där Elin Wägner redan 1910 visar vägen till en friare kvinnoroll, där grundvalen är ett eget yrkesarbete för kvinnor i ett samhälle med rösträtt och en ny sexualmoral för alla. Ann-Christin Gunnarssons gymnasistklass kunde vid dagens läsning känna igen sig i Pennskaftets önskan om att bli lycklig tillsammans med en man som respekterar henne, men de trodde definitivt att deras eget yrkesliv skulle bli mycket lättare än hennes.

Debatten om kvinnors frihet handlar idag mera om invandrarkvinnors kulturella status och Pia Karlsson Mingantis pekade i sitt föredrag särskilt på muslimska kvinnors förhandlingar om genus. De måste ständigt försvara sin kulturella identitet mot samhällets kritik, så det är, menade Minganti, ganska orealistiskt att förvänta sig att man ännu på länge ska kunna utveckla en feminism av västerländsk modell.

Som ett levande exempel på framtidens invandrarkvinna framträdde sedan Leili Falsafi, dotter till författaren Fateme Behros, som p.g.a. sjukdom ej kunde närvara. Leili berättade om sitt eget liv och om hur hennes svenska identitet så småningom blivit omöjlig att förena med den ursprungliga iranska: ”I samma stund som jag känner mig stolt över min frihet förtrycker jag alla mina medsystrar som inte har samma frihet och kanske inte heller eftersträvar den”.

Seminarier avslutades med en frågestund med Årets Väckarklocka, Gun-Britt Sundström, som i sitt författarskap framhållit de moraliska aspekterna i den moderna synen på kärleken som livsval och ansvar. Hon pekade också i sin egen livshistoria på det lojalitetskrävande familjemönster med frireligiösa förtecken som påverkat henne och som hon varit tvungen att göra uppror mot. Kampen för kvinnors frihet har förts på många områden och den måste fortsätta.

En rapport från hela seminariet finns som vanligt att få genom sekr. (0470-775557) eller via hemsidan <http://www.elinwagner.se/st-sigfrids.html>

Årets småskrift

levereras med detta utskick. Vill du ha fler ex. så sätt in 60 kr inkl. porto på pg 22 21 27-3.

Elin Wägner 2009

Mycket kommer att handla om Elin nästa år: titta i kalendarier på hemsidan! Minnesboken, *Det första fotstegets moder*, kommer ut i april. 26 författare visar med sina texter att Elin Wagners verk och tankar fortfarande lever och inspirerar. Medlemmar får beställa boken till specialpris i nästa Bergsluft. På Lilla Björka kommer Möbeleriket i Lammhult att visa senaste design i möbelslag i sommar.

Vi behöver värdinnor/värdar på Lilla Björka i juni och augusti för att visa utställningen och ta hand om hus och trädgård. **Hör av dig till Marianne om du är intresserad, du får bo gratis på Lilla Björka!**

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ

Postgiro 22 21 27-3

www.elinwagner.se

Bergslufts redaktion: Marianne Enge Swartz (mes@comhem.se)

Solveig Hammarbäck (solveig.hammarback@vxu.se)

08-30 69 07

0470-77 5557

Bokmässan i Göteborg

För tredje året har Elin Wägner delat monter med Pär Lagerkvist och Vilhelm Moberg på bokmässan i Göteborg tack vare bidrag från Växjö kommun. Årets monter pryddes med foton av de tre författarna samt citat och prov på omslag av Elin Wagners verk. Samt böcker, förstås. Bäst säljaren i Elin-montern var *Pennskaftet* i pocket.

Mona, Astrid, Birgitta och Ragnhild från Göteborg samt Ann-Christin från Växjö hade hand om montern och delade ut infoblad om Elin och minnesåret 2009. Marianne framträdde på De litterära sällskapens scen med att peka på Elin Wagners empati och engagemang som journalist och puffa för boken som kom ut till Wendela Hebbes 200-årsjubileum *Empati och engagemang*. Ann-Christin berättade om ett projekt hon genomfört i sin gymnasieklass där ungdomarna läste *Pennskaftet*, vilket gav upphov till livliga diskussioner om moral då och nu samt ett antal uppsatser.

Bland monterns besökare kunde vi notera att Göran Greider köpte *Väckarklocka*, Peter Forsgren som kommer ut med en bok om Wagners smålandsromaner, *Vansklighetens land*, hälsade på liksom ärkebiskopens fru och EW-medlemmen Kajsa Wejryd, som fick information om den nya EW-tröjan. Titta på den på www.folkart.se !

Bland seminarierna prioriterade jag feminism och lyssnade bl.a. till några av författarna i antologin *F-ordet* med den tvetydiga underrubriken *Mot en ny feminism*. ”Mitt i feminismen” var rubriken på ett samtal mellan feminister under trettio med bl.a. Bangs nya chefredaktör Lawen Mohtabi. Jag lyssnade också till Susan Faludi och Suzanne Brögger, båda med intressanta synpunkter men den senare chicast i svarta tigha läderbyxor och högklackade pantermönstrade boots. Suzanne planerar att skriva om erotik. När Göran Rosenberg invände att det var väl redan gjort sa hon att det inte gjorts på *hennes* sätt – erotik som mysterium, transcendens, en makt som ödelägger liv...

Elsie Johansson talade om sin nya bok *Sin ensamma kropp* under rubriken ”Ta ålderdomen på allvar” och man kan inte annat än beundra hennes vitalitet och fantastiska sätt att uttrycka sig. Det var också en upplevelse att möta den rumänsk-tyska författaren Herta Müller som berättade om ett ännu ej utkommet romanprojekt.

Det var en givande bokmessa med många möten, kontakter och samtal, som inspirerade till att föra arvet efter Elin Wägner vidare. /Mes

Bokmässan i Örebro

Årets bokmessa i Örebro hade temat ”Dialog och samtal”. Vi som stod vid Elin Wägner-sällskapets bord den 14 till 16 november (Gullmaj, Kerstin, Inga, Sonja och Ingrid) tyckte att vi i år fick mer kontakt med besökarna. Det var färre utställare och troligen färre besökare, men de som kom hade tid att se sig omkring och tala med oss som fanns där.

Efter Birger Schlaugs föredrag ”Dialogen fortsätter” på söndagseftermiddagen stormades bordet av de drygt 40 åhörarna som ville köpa böcker. Dessvärre tog *Pennskaftet* och *Väckarklocka* slut, och vi fick hänvisa till bokhandeln.

”Mod och inspiration” är föredragstiteln som Birger Schlaug kommer att sprida över Sverige. Genom ett anonymt testamente har Birger ärvt 50.000 kronor att använda till resor i samband med föreläsningar! ”Engagerat, roligt och kunigt” skrev man om hans föredrag på länsbibliotekets hemsida, där man tacksamt tagit till sig hans erbjudande om fler föreläsningar ute på biblioteken. / Ingrid Brånvall

Ny Elin Wägner-tröja

Tröjan med bild av en ung vacker Elin finns att köpa på nätet www.folkart.se

Årets Elin Wägner-pris

till en elev vid St. Sigfrids folkhögskola har delats ut till *Jacob Hederos*, som i en film har presenterat skolans lärare och ekologiska föredöme Börje Svensson. I motiveringen för priset framhåller skolans lärarkår att Jacob Hederos med sin film på ett intressant sätt närmar sig frågan om individens ansvar och individuella ställningstaganden. Börjes livsstil, där gränsen mellan politisk idé och daglig handling nästan har suddats ut, är tänkvärd för oss alla.

Om Elin och Lubbe Nordström

talade *Peter Forsgren* vid sin docentföreläsning på Växjö universitet. Peter kommer i vår ut med en bok om modernitet, genus och genre i Elin Wagners Smålandsromaner, ett projekt som han arbetat med i flera år. Nu startar han ett nytt projekt om Ludvig Nordströms romaner och reportage. I sin föreläsning pekade han på likheter och skillnader hos de båda författarna, födda samma år. Båda började som journalister, men medan Elin tidigt varnade för civilisationens förödande konsekvenser var Lubbe Nordström länge övertygad om industrialiseringens nödvändighet för framtiden. En annan skillnad är att Elin såg på moderniteten ur ett genus- och genreperspektiv, medan Lubbes syn var präglad av klass- och etnicitetsperspektiv. Först i den sena boken *En dag i mitt liv* 1942 visar han att han fått upp ögonen för kvinnornas underläge i det ojämställda samhället. Båda har naturligtvis varit viktiga för vår egen tids självförståelse. /SH

”En bitter och blå vårafton”

tog *Helena Forsås-Scott* som utgångspunkt för sitt föredrag på Lilla Björka, en mörk och regnig höstsöndag, som samlade ett tjugotal åhörare. Citatet är hämtat från *Pennskaftet* och med det ville Helena visa Elin Wagners förkärlek för att i sina romaner använda ”psykologisk tid” som ett sätt att ge läsaren tids- och platsangivelser via huvudpersonernas känslor. Med tiden utvecklar Elin Wagner denna teknik så att man i de senare romanerna, t.ex. *Vinden vände bladen*, kan uppleva årstiderna och deras växlingar som beteckningar för människans förbund med livets kretslopp. / SH

50 år för prästvigda kvinnor

1958 fick Sverige en lag om kvinnas behörighet till prästämbetet. Palmsöndagen 1970 prästvigdes Ingrid Persson, Elisabeth Djurle och Margit Sahlin. Tio år senare hade 54 kvinnor vigts – idag finns ungefär 1800! Det låter som om präst blivit ett kvinnoyrke, men av dem som tjänstgör idag är bara 37 procent kvinnor och två av fjorton biskopar.

50-årsdagen firades med ett seminarium i Stockholms Storkyrka, på samma gång uppsluppet och högtidligt och med en strålande predikan av lundabiskopen Antje Jackelén. Men framförallt en bestämd känsla som formulerades av Boel Hössjer Sundman: Nu kanske vi äntligen kommit dit att det inte är vi som är problemet!

Jag är första prästvigda kvinna från Göteborg. En del minnen har blivit roliga historier: En präst i Bohuslän visade sin kyrka för en busslast tillresta syföreningsdamer: ”Innanför min (obs! *min*) altarrund har ingen kvinna kommit!” Då frågade en av tanterna: ”Och vem städar?”

Per Blomquist (prost i Lund på 70-talet, politiker m.m.) sa till mig och Caroline Krook att vi var så duktiga, men han var bekymrad för att vi läste välsignelsen med sådan manlig pondus. Kunde vi inte låta lite mer moderliga?

När jag skulle söka högre tjänst upptäckte jag att jag inte fick räkna min ”gravledighet” som tjänstetid. Jag ringde facket och förbundsjuristen som sa att han inte tänkte göra något åt detta ”för det skulle bli så få fall”. Irma Ljungbert, domkaptelsjurist i Karlstad, fixade saken.

Jag jobbade som nyprästvigd i södra Hälsingborg och hade 40 begravningar på sju månader. Jag var i sjätte månaden och stod i ett fönsterlöst visningsrum med kala tegelväggar. Vaktmästaren frågade om jag kunde ta småkistorna också: ”Vi har sex stycken i frysen.” Jag blev varse att det handlade om dödfödda barn. En extra katafalk togs fram för de små odekorerade lådorna. Jag gjorde som min handledare lärt mig, ensam inför Gud och av respekt för allt vad människa är läste jag ritualen och Psaltaren 139.

Sex år senare var jag tillbaka på min farbrors begravning. Efteråt sprang vaktmästaren ut, hälsade och beklagade att jag inte stannat, ”för att jag var så bra”. Tack du, sa jag, och hur var det den där gången med de dödfödda? ”Vi skulle se vad flickan tälte”, sa han.

När jag senare var i Södertälje berättade kurator på gyn. att hon påbörjat arbete med sorg efter perinatala barn. Föräldrarna fick se barnet, hålla i det, namnge det. Nu ville hon ha hjälp med jordfästningar och det fick hon förstås. Svenska Dagbladets Idag-sida tog upp det, Kerstin Anér motionerade i riksdagen, gränser för vad som räknades som missfall ändrades och det som var nytt då är nu rutin.

Kerstin Anér är en av mina kyrkomödrar och lärde mig kvinnoperspektiv på bibeln. Det var hon som fick en manlig högt uppsatt politiker att utbrista: ”De unga kvinnorna har vi inga bekymmer med. Men gamla kvinnor kan man varken hota, muta eller skrämma!”

Hade han rätt? / *Lena Malmgren*

Miljörutan - Ät upp!

Vår mat påverkar miljön! Den svenska livsmedelskedjan är orsak till 20-25 procent av våra totala koldioxidutsläpp. Det finns mycket vi kan göra för att minska det – ett sätt är att minska svinnet. Vi slänger 27 procent av maten vi köper. Det lär bli 100 kg, fullt ätlig mat, per år och person. Från åkern till slaskhinken har denna mat orsakat koldioxidutsläpp som motsvarar utsläppen av 700.000 medelstora bilar som vi svenskar kör – per år!

Vad kan vi då göra för att minska svinnet?

- Undvik att köpa storpäck
- Förvara maten rätt
- Ät upp det du har på tallriken
- Kom i håg att bäst-före-datum är satt med marginal – lita på dina sinnen!

Mer information och beställning av förvaringsguide till kylskåpsdörren på

www.konsumentforeningenstockholm.se

Karin Sahlström

En räddare i nöden

är *Hans Isaksson*, redaktör på Bonniers. När Isaksson-Linders stora Wägnerbiografi höll på att ta slut på förlaget lade han, med tanke på oss, åt sidan 50 ex som vi nu kan sälja på Lilla Björka. STORT TACK!

Tidevarvet på DVD

Nu har den kommit! DVD:n som innehåller samtliga årgångar av *Tidevarvet*, den tidning kvinnorna på Fogelstad gav ut i 14 år. Elin Wägner var dess chefredaktör 1924-27, och skrev under hela tidningens existens ledare, noveller och artiklar. För Elin Wägner-freakar är DVD:n rena rama guldgruvan.

Kulturföreningen Fogelstad står bakom detta kulturhistoriska jätteprojekt. Förutom att man smidigt kan "bläddra" i tidningarna kan man via sökord få fram exakt det man letar efter. DVD:n innehåller dessutom ett rikt bild-, fakta- och filmmaterial. Att läsa de gamla numren av denna radikala tidskrift på detta sätt är en fascinerande upplevelse. Det som mest bränner är den totala ärligheten, utan minsta snegling på vad som kan anses passande eller inte. *Tidevarvet* tar sin läsare på allvar, utan att bli tråkig. Fred och jämlikhet är återkommande frågor. Genom alla årgångar kan man se hur man söker formulera en ideologisk plattform som bygger på icke-dominans.

I samband med att DVD:n presenterades på ett seminarium i Katrineholm den 14 oktober, där jag som styrelsemedlem i Elin Wägnersällskapet fick äran att inleda, höll Lena Eskilsson från Umeå universitet en föreläsning på temat "Tidevarvet i vår tid". Hon betonade *Tidevarvets* holistiska perspektiv, som skiljer så totalt från dagens tidningsvärld och avslutade med att citera Elin Wägner som definierat *Tidevarvet* som "ett hem för hemlösa radikaler". Du får *Tidevarvet* på DVD genom att sätta in 145 kr på Kulturföreningen Fogelstads pg. 288825-3. /Birger Schlaug

Boktips från Lena Malmgren

Du ska bli präst. Livsberättelser 50 år efter kyrkomötets beslut. 20 kvinnliga präster berättar om sina liv - öppet och spännande. Fantastiska bilder. *Äntligen stod hon i predikstolen. Historiskt vägval 1958.* En forskningsantologi med mycket nytt material som visar att kyrkan inte lever i ett vakuum, allra minst i frågan om kvinnors rättigheter. Andra kvinnors kamp har hjälpt de kvinnliga prästerna – och vice versa.

Ett boktips till

Den nyligen utkomna *Moder Jord i klimakteriet* uppmanar till ett nytänkande för att vi ska komma tillrätta med de klimatproblem som västerländsk livsstil orsakat. Tolv nordiska kvinnor – präster, politiker, poeter med flera – vill här visa vad helhetssyn och existentiella infallsvinklar på klimatdebatten kan bidra med, och att hoten mot vår miljö hänger samman med att Moder Jord under lång tid varit försummad och nedvärderad. I boken diskuteras rättvisefrågor, andlig materialism (mater=moder), eko-feminism och skapelseteologi – teman som alla hör ihop med klimatfrågorna. Beställ boken via förlaget Arcus Förlag i Lund <http://www.arcusforlag.se> eller via Marianna Age-torp, 0459-37000 eller 070-6739916.

Julklappstips

Som medlem i EW-sällskapet betalar du bara 150 kr för en helårsprenumeration på tidskriften *Parnass*. Skicka din beställning till *Parnass*, c/o Söderbergh, Lädersättravägen 15, 176 70 Järfälla eller till catharina.soderbergh@telia.com

NÄSTA NUMMER AV BERGSLUFT kommer i april och innehåller kallelse till årsmöte 16 maj i Börssalen i Stockholm. Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser **senast 1 mars.**